

Motion till riksdagen 2023/24:2075

av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)

Socialtjänsten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsgivarna bör utveckla och samordna riskbedömningar inför besök och hotfulla situationer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att arbetsgivaren ska arbeta för en ökad kontinuitet och att bibehålla erfarenhet inom socialförvaltningen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över socialsekreterares möjligheter till karriärtjänst med större ansvar och högre lön och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att arbetsgivarna ska stärka mentorskapet så att erfarenhet och rutin bibehålls och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga en nationell specialistutbildning på avancerad nivå för socialsekreterare inom den sociala barn- och ungdomsvården och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör höja kompetenskraven för socialtjänstens personal och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att införa legitimationskrav på myndighetsutövande medarbetare i socialt arbete och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa socialtjänstassistenter för att avlasta socialsekreterare och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att även registrera anmälningar som inte leder till åtgärd och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsynen av socialtjänsten bör stärkas och att allvarliga brister och upprepade försummelser bör leda till tydliga följdåtgärder och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör arbeta för möjligheten att ge placerade barn i familjehem eller på institution enligt SOL eller LVU ett barnombud och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att ge barnombudet insyn och skyldighet att rapportera missförhållanden gällande omkostnadsbidraget och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt och stöd i tvister mellan vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett nationellt stöd till kommunerna att införa digitala verktyg för ökad tillgänglighet och förebyggande insatser och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt kompetens om utsatta barns behov hos all personal som arbetar med barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av och förslag på stödåtgärder vid vårdnadsöverflyttning och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur en mer kvalitetssäker finansiering av adoptionsverksamheterna kan se ut och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga en handlings- och åtgärdsplan för uppföljning av tidigare placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att förtydliga Ivos uppdrag så att placerade barn och unga i högre utsträckning än i dag skyddas och deras tillvaro och situation alltid följs upp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att barn och vuxna som farit illa under sin placering i högre grad erbjuds stöd och eftervård och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att i lag utveckla och förtydliga eftervårdsstöd och hjälp till samhällsvårdade ungas övergång till vuxenlivet, även efter fyllda 18–21 år, och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förlängd familjehemsplacering vid studier och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att ge Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vårdanalys) tillsammans med Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) i uppdrag att samverka för att förebygga att barn avviker från boenden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör överväga möjligheten att socialtjänsten ska erbjuda en kontaktperson till den som lyckas bryta sig loss från våld och förtryck, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppmuntra och utveckla stödverksamhet, utbildningar och diskussionsforum gällande föräldraskap med bakgrund i hederskulturer och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sitt arbete bör se över möjligheten att ändra socialtjänstlagen så att kommuner vid behov ska kunna göra regelbundna oanmälda hembesök hos den som har försörjningsstöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Socialtjänsten spelar en viktig roll för Valfärdssverige. Att vi nu i regeringen har en socialtjänstminister med särskilt ansvar för de viktiga frågor som rör socialtjänsten är för oss i Sverigedemokraterna mycket välkommet och något som vi sedan länge arbetat för. Ett väl fungerande skyddsnät är grundläggande för den individuella och gemensamma tryggheten, och socialtjänstens funktion är helt avgörande för en fungerande tillvaro för individer i behov av stöd och sociala insatser. Socialtjänstens främsta mål är att främja människans ekonomiska och sociala trygghet och jämlika levnadsvillkor och att säkerställa ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa alltid beaktas. Att väl avvägda insatser, hjälp och stöd sätts in för att ge utsatta barn en trygg och säker uppväxt är kanske ett av socialtjänstens allra viktigaste uppdrag. Arbetet med att förebygga en ogynnsam utveckling och minska risken för omfattande social problematik bland barn, unga och familjer och för att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer, samt att stärka skyddet för utsatta barn, unga och vuxna är av oerhörd vikt. Målet är att alla barn ska få växa upp under trygga förhållanden, att främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden, motverka kriminalitet, missbruk och utanförskap och upptäcka och skydda utsatta för våld och hedersrelaterat våld och förtryck.

Socialtjänsten är idag satt under hård press och personalen inom socialtjänstens olika verksamheter uttrycker oro över att inte räcka till. Med en hög arbetsbelastning ökar stress, oro och press, och viktiga livsavgörande beslut tas under dessa förhållanden. Risken att utsättas för hot och våld har ökat och socialtjänstens medarbetare är efter en allvarlig desinformationskampanj extra utsatta och risker finns därför att nödvändiga beslut avvaktas med eller i värsta fall uteblir. Socialtjänsten behöver ges de redskap som krävs för att kunna ta rätt beslut, så att vi kan säkerställa att kvalitet och rättssäkerhet håller en hög nivå, att personalomsättningen minskar och att en kontinuitet i verksamheten bibehålls. Det är därför också ytterst viktigt att genom stöd och handledning samt möjlighet till specialist- och vidareutbildning stärka kompetensen hos personalen i den sociala barn- och ungdomsvården.

Barnkonventionen

FN:s barnkonvention antogs den 20 november 1989. Sverige var ett av de första länderna som skrev under konventionen. Den 1 januari 2020 blev FN:s konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen som den också kallas, svensk lag. Den

innehåller bestämmelser om barns mänskliga rättigheter. Sverigedemokraterna ställde sig då tveksamma till att låta konventionen bli svensk lag och såg istället fördelen med att fortsätta transformera svensk lag efter konventionen. Vi ville också se en parlamentarisk kommitté som skulle arbeta med att utreda det fortsatta arbetet med att införliva barnkonventionen i svensk rätt och hur det skulle göras på bästa sätt. Det centrala för Sverigedemokraterna är att barnets bästa alltid ska sättas i främsta rummet och att vi fortsätter att arbeta med att stärka barns rättigheter.

I november 2020 lämnade Barnkonventionsutredningen över sitt betänkande till regeringen. Utredningen hade som syfte att ge stöd i det fortsatta arbetet kring på vilket sätt och till vilka delar konventionen ska tillämpas. Sedan har tyvärr inte mycket hänt. Flertalet kommuner har rapporterat om svårigheter att anpassa sin verksamhet till barnkonventionen, och endast en av tre kommuner uppgav i november 2020 att de helt eller till stor del har tillämpat barnkonventionen i sin verksamhet. Hela 41 procent av kommunerna uppgav att de saknar en strategi för det arbetet, enligt en undersökning från Bris, och senaste rapporten för 2022 visar fortsatt på stora brister. För att barn ska få ett bättre skydd och rättigheterna enligt konventionen verkligen ska implementeras i all offentlig verksamhet, är det viktigt att regeringen aktivt arbetar med frågan. Sverigedemokraterna ser det därför som oerhört viktigt att regeringen i sitt arbete strävar efter att intentionerna med barnkonventionen efterlevs i det fortsatta arbetet med att stärka barns skydd och rättigheter.

Den viktiga socialsekreterarens roll

Bibehållen erfarenhet inom socialförvaltningen och utvecklad samordning inför besök. Idag ställs det stora krav på socialsekreterare när det gäller yrkesskicklighet och erfarenhet. De står ofta inför viktiga beslut som påverkar människors liv, och då inte sällan barns. När ett barn hamnar i en utsatt situation, till exempel när det handlar om brister i omsorg, kränkande behandling, hot eller någon form av våld, har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret för att se till att barn som far illa får skydd och stöd. Det är socialtjänsten och socialsekreteraren som har en avgörande roll för utsatta barn. I deras arbetsuppgifter ingår att fatta svåra och ingripande beslut som kan vara livsavgörande för barnet. Erfarenhet, kontinuitet och förtroende är viktiga förutsättningar för arbetet.

Idag är tyvärr personalomsättningen hög bland socialarbetare och ofta tvingas man ta in hyrpersonal. Många socialsekreterare funderar på att sluta och en del sjukskriver sig. En av fyra socialsekreterare lider av psykiska påfrestningar, såsom sömnbesvär (18 procent) samt oro och ångest (14 procent) enligt rapporten Arbetsorsakade besvär 2016. Samtidigt hade antalet anmälningar om arbetssjukdomar inom yrket ökat med 123 procent mellan 2014 och 2015, enligt Arbetsmiljöverkets arbetsskadestatistik. Samma studie från 2018 visar att personer som jobbar inom sociala tjänster och offentlig förvaltning ligger över snittet vad gäller arbetsrelaterade besvär, och bland socialsekreterare är det så många som 34 procent som har upplevt besvär de senaste tolv månaderna. Arbetsmiljöverkets granskning från 2017 visar att trycket på socialsekreterarna är extremt och att personal flyr från yrket. Socialsekreterarna anser att de har en för tung arbetsbelastning. Det brister i introduktion för nyutbildade och de nyutexaminerade socialsekreterarna får komplexa ärenden utan adekvat förberedelse.

Många som examineras från socionomutbildningen och kommer ut i arbetslivet har inte den kunskap som krävs för att klara av arbetet. Ett av de områden där det tydligt

saknas kunskap är hur man arbetar med unga kriminella. Vi är därför glada över att vi i Sverigedemokraterna tillsammans med övriga regeringspartier i Tidöavtalet kommit överens om att socionomutbildningen ska reformeras för att göra kriminalitet bland ungdomar till ett obligatoriskt utbildningsmoment och att möjlighet till specialisering på ungdomsbrott också införs i utbildningen.

Arbetsgivarna behöver vidare skapa medvetenhet om, och åtgärder mot, hotfulla och våldsamma situationer. Mer än var tredje person inom yrket uppger att de blivit utsatta för sådan behandling enligt Arbetsmiljöverkets granskning, men benägenheten att anmäla hot och våld är liten. Socialsekreterarna måste få stöd och hjälp i att anmäla mer och att känna sig trygga i detta. Det behöver utvecklas och samordnas en riskbedömning inför besök och hotfulla situationer på ett helt annat sätt än man gör i dag.

För att kunna rekrytera och behålla socialsekreterare behöver socialtjänsten vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder konkurrenskraftiga villkor.

Karriärstege och legitimationskrav

Redan 2009 föreslog Barnskyddsutredningen en specialistutbildning på avancerad nivå för socialsekreterare inom den sociala barn- och ungdomsvården. De flesta remissinstanser såg positivt på detta men förslaget förverkligades aldrig. Genom att införa specialistsocionomer, med barn och unga som inriktning, ökar kompetensen hos socialsekreterarna och det ger redan erfarna socialsekreterare en karriärväg där kvalificerade socialsekreterare får större ansvar och därmed en stärkt lönebild.

Regeringen bör även överväga en nationell specialistutbildning för landets socialsekreterare som arbetar med barn och unga, i syfte att verka för rättssäkra utredningar och bedömningar. Sverigedemokraterna ser också ett behov av att avlasta socialsekreterare genom att det införs socialtjänstassistenter som kan ta över och avlasta en del av socialsekreterarens arbetsuppgifter och vi anser att regeringen bör se över om det ska ställas samma legitimationskrav på myndighetsutövande medarbetare i socialt arbete som det idag finns inom till exempel medicinska yrken eller bland lärare.

Lika viktigt som att kompetensnivån bland socialtjänstens personal höjs är det att personalen kontinuerligt granskas och formellt prövas i lämplighet. Ett legitimationskrav för socialsekreterare skulle öka både status, kompetenskrav och lämplighetsgranskning som slutligen mynnar ut i rättssäkra myndighetsbeslut. Detta kräver att utbildning, kompetens och förutsättningar ses över, utvecklas och stärks. Utöver dessa åtgärder ser vi en stor vinning i att arbetsgivarna verkar för att stärka mentorskapet, så att erfarenhet och rutin från de med lång och god erfarenhet bibehålls inom avdelningar och att överlämning av utredningar sker på ett korrekt och säkert sätt.

Stärk det förebyggande arbetet inom socialtjänsten

Stärkt tillsyn och sanktioner

Ivo har vid flera tillfällen funnit att det förekommer allvarliga brister i socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn och unga. I rapporten S2019/01922 framgår att det finns brister i dokumentation, barns delaktighet och handläggning av ärenden för

barn och unga inom hela kedjan, från hantering av orosanmälningar till uppföljning av insatser och egenkontroll. Flera av bristerna är återkommande och kända sedan tidigare. Bristerna innebär att barn och unga riskerar att inte få sina behov av stöd, skydd och hjälp utredda och tillgodosedda. I värsta fall kan det bidra till att barn skadas eller till och med avlider. Tillsynen av socialtjänsten måste därför stärkas och det måste genomföras tydliga följdåtgärder vid allvarliga brister och upprepade försummelser.

Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) har till uppgift att se över att uppdragen fullföljs på ett tillfredsställande sätt och Ivo bör särskilt beakta de rättigheter som följer av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Vid upprepade brister inom landets socialtjänster måste tillsynen och sanktionerna vara tydliga.

Trygga placeringar med barnets bästa i fokus

Barnombud

Barnens rätt i samhället måste stärkas. Barn som är placerade i hem enligt socialtjänstlagen eller placerade enligt LVU på institutioner känner ofta att ingen lyssnar på dem. Att vara exkluderad utan att på något sätt kunna påverka sin egen situation ger en känsla av vanmakt och kan resultera i revolt, självskadebeteende, annat destruktivt beteende eller att ett redan destruktivt beteende eskalerar.

Redan utsatta barn och unga som befinner sig under samhällets vård för att skyddas och vårdas har vittnat om hur de utsatts för övergrepp, men inte blivit trodda eller lyssnade på. Vi måste säkerställa att deras röster blir hörda, att missförhållanden uppdagas för att kunna säkerställa ett tryggt och säkert omhändertagande och att placeringarna fyller sitt syfte. Därför bör barn ges ett barnombud som är oberoende av socialtjänsten och andra myndigheter. Barnombudet ska finnas som stöd för den unge, mellan familjehem, institution och socialtjänst. De ska också ges möjlighet till insyn i hur det omkostnadsbidrag som ges för att stärka barnets ekonomiska rätt används för familjehemsplacerade. Ifall barnombudet upptäcker oegentligheter och missförhållanden skall denne ha anmälningsplikt.

Barns rätt och stöd i tvister mellan vårdnadshavare

Utgångspunkten vid vårdnadstvister är att dessa bör lösas via medling och inte bli fall för domstolen att avgöra. Det är slitsamt och destruktivt för framför allt barnet, men även för vårdnadshavarna och alla inblandade, då familjeangelägenheter och vårdnadsfrågor blir domstolsmål. Av denna anledning är det av extra stor vikt att barnet ges stöd genom särskild stödperson genom processen. Barnet behöver ges relevant information och rätt att komma till tals i olika instanser som hanterar vårdnadstvister, även i de fall då samtycke saknas från en vårdnadshavare. Barn har rätt till sina föräldrar, inte tvärtom. Fokus ska ligga på barnen vid vårdnadstvist i domstol. Barn blir tryggare och mår bättre av att ha kontakt med båda sina föräldrar, under förutsättning att båda vårdnadshavarna bedöms lämpliga och kan ge barnet den omsorg det behöver. Om medling mellan föräldrarna misslyckas och en domstol avgör ärendet, är det barnets bästa som ska vara

styrande. Så länge det saknas skäl som rör barnets välmående, att ta ifrån någon förälder vårdnaden, ska därför gemensam vårdnad vara norm.

Vid vårdnadstvister ska stor hänsyn tas till föräldrarnas förmåga att tillgodose barnets behov av den andra föräldern. Idag dömer rättsväsendet mycket ofta till moderns favör i vårdnadstvister, och det är problematiskt att så många barn mister rätten till sin pappa. I det enskilda fallet kan det givetvis finnas skäl till att den ena föräldern anses så olämplig att det inte längre är bra för barnet att ha denna som vårdnadshavare, men med gemensam vårdnad som norm blir den naturliga följderna att domstolarna dömer till gemensam vårdnad i de fall där inte någon förälder är direkt olämplig som vårdnadshavare.

Trots att vårdnadstvister i allra högsta grad handlar om barnen, är det inte sällan just de som råkar mest illa ut och kan hamna i kläm när föräldrarna inte är överens. För att säkerställa att barnets bästa alltid beaktas bör barnet få stöd i vårdnadsprocessen genom en särskild stödperson som är med genom hela processen men som inte deltar vid domstolsförhandlingar. Personen kan med fördel utses av socialförvaltningen och är då barnets kontaktperson och stöd under och efter en vårdnadstvist. Det är av största vikt att domare och alla de som verkar i domstolen ska se till barnets bästa, i sina hänsynstaganden och bedömningar i vårdnadstvister. Målet är dock att vårdnadstvister avgörs genom medling hos familjerätten i kommunen och inte hamnar som fall i domstol.

Digitala verktyg för förebyggande insatser

För att kunna erbjuda förebyggande insatser för att hjälpa föräldrar och deras barn att hantera den livskris som en separation eller skilsmässa ofta innebär kan användandet av digitala verktyg göra att fler får hjälp och stöd. Det digitala verktyget SES (samarbejde efter skilsmässa) är en utvärderad, evidensbaserad och förebyggande insats som ger kunskap om hur separation påverkar och redskap att hantera ilska och konflikter.

Ett nationellt stöd för att möjliggöra för kommuner att genom digitala verktyg öka tillgängligheten till socialtjänsten och för att stärka det förebyggande arbetet så att fler kan få stöd i att hantera sin livskris på ett bättre sätt bör tas fram. Det skulle innebära en vinst inte bara för föräldrarna, utan även för barnen och för samhället.

Kompetens om utsatta barns behov hos all personal som arbetar med barn

All personal som arbetar med barn, personal inom förskola och skola, med flera verksamheter, behöver ha kompetens som möjliggör att de uppmärksammar barn och signaler hos barn som far illa på olika sätt. Det kan exempelvis gälla barn som är utsatta för övergrepp, utnyttjande eller vanvård. Det behöver ingå i utbildningar för förskole- och skolpersonal, det behöver finnas handlingsplaner i förskolor och skolor och det behöver förtydligas i berörda tjänster. Personal har anmälningsskyldighet, vilket är bra och nödvändigt. Trots detta missas uppmärksammandet av barn som far illa i hemmet, i skolan eller på annan plats i livet. Det är ofta svårt att veta hur ett barn har det, men det förekommer också att barn saknar uppmärksamma vuxna för stöd.

Kompetensen hos vuxna som arbetar i miljöer med barn behöver säkras och stödmöjligheter till barn behöver utökas. Detsamma gäller information om vikten av att vuxna ska verka stödjande. Samhället ska ge stöd till barn i behov av hjälp och insatser av olika slag. Vid sidan av det kan i vissa fall barn själva söka viss hjälp av de

barnrättsorganisationer som har verksamhet riktad till barn och ungdomar, eller att en vuxen hjälper barnet att hitta kontakten till en sådan organisation. Önskvärt vore att alla barn har en så god och trygg tillvaro att det inte skulle behövas stöd på grund av problem. Tyvärr är det inte alltid så.

Den verksamhet som innebär direkt stöd till barn och ungdomar i besvärliga situationer och som barnrättsorganisationerna bedriver, är ovärderlig. Organisationerna har verksamhet i Sverige och i övriga världen. Flera större organisationer arbetar i andra länder än Sverige, men även från Sverige för utsatta barn internationellt. En organisation som även har verksamhet för barn i Sverige är Barnens Rätt i Samhället (Bris). De bedriver bred verksamhet såsom direktstöd, exempelvis i form av hjälplinjer dit barn kan ringa in och prata med en kurator, projekt för att bryta psykisk ohälsa, skydd och stöd vid upplevt våld med mera. Även påverkansarbete bedrivs, för att barns röster och rättigheter ska lyftas fram. Ecpat arbetar för att motverka sexuell exploatering av barn, exempelvis genom en anmälningsfunktion och samverkan med polis och internet-leverantörer. Organisationen Maskrosbarn vänder sig till barn och ungdomar som växer upp med föräldrar som har missbruk eller psykisk ohälsa och/eller utsätter barnet för våld. Stödet innebär bland annat samtalsstöd, stöd i gruppform med andra ungdomar samt olika stärkande och avlastande aktiviteter.

Det finns flera organisationer och föreningar som verkar för barns bästa. För flera av organisationerna bygger verksamheten på intäkter i form av gåvor från företag och privatpersoner, medel från fonder och bidrag. Möjligheten till ökat nationellt stöd riktat till projekt och stödverksamhet för utsatta barn i Sverige behöver ses över. Direkt stöd till barn i Sverige, som på olika sätt har det svårt, är bra och nödvändigt. Sådant stöd ska gälla situationer som inte knyts till migration, eftersom det finns större grupper av barn och andra behov än migrationsrelaterade sådana. Ett sådant behov är exempelvis stöd till skydd för barn från sexuell exploatering och stöd till barn som bevittnar eller blir utsatta för våld.

Utred adoption av placerade barn

I Sverige är nationella adoptioner ovanliga i jämförelse med både vårdnadsöverflyttning och långa placeringar i familjehem. Forskningsstudier visar på att adoption i många fall är gynnsammare för barnet, där den fysiska, kognitiva, sociala, känslomässiga och beteendemässiga utvecklingen gynnas jämfört med långa placeringar i familjehem, med ständiga överväganden som i någon mening kan skapa en ökad oro för barnet. Det bör ses över om det bör finnas en regel om att adoption ska kunna övervägas efter det att ett barn varit placerad i ett och samma hem under en viss tid, och i synnerhet då barnet varit placerad sedan mycket unga år och där en flytt till de biologiska föräldrarna är att anses som inaktuell.

Vidare bör det även ses över om adoption skulle kunna vara möjlig i vissa undantagsfall, till exempel vid synnerligen allvarligt våld i hemmet eller då biologiska föräldrar lider av total avsaknad av föräldraförmåga, och att en adoption då ska kunna genomföras utan dessa föräldrars samtycke. En eventuell adoption ska utgå från barnets bästa i syfte att skapa de bästa levnadsförhållandena och förutsättningar för ett gott liv. Det ska dock poängteras att huvudprincipen ska vara att adoption ska ske med de biologiska föräldrarnas samtycke.

Antal barn som placeras i familjehem

Dagens gällande regelverk säger att en kommun har skyldighet att rapportera till Ivo om fler än tre barn är placerade i ett familjehem, men det finns ingen övre gräns för hur många barn som faktiskt får placeras i ett familjehem samtidigt. Om flera kommuner placerar i samma hem kan ansvaret gentemot Ivo missas. En kommun behöver heller inte inledningsvis få eller ha vetskap om att fler barn är eller blir placerade i samma boende. Här finns helt enkelt luckor som kan riskera barnets bästa. Det har noterats att bland annat ett familjehem i Skåne haft tio barn placerade samtidigt. Flera kommuners socialnämnder hade helt enkelt valt att placera i samma hem.

När stat och kommun omhändertar barn är det för att barnet ska få en bättre tillvaro, bli sett, få omsorg, stöd och hjälp och få vara en del av en familj. Det kan säkerligen finnas hem som kan hantera ett större antal barn, och de bör då bli certifierade för detta. Det är dock ytterst tveksamt om detta, och dagens regelverk, har barnets bästa för ögonen. Det behöver tas fram ett regelverk som är mer kvalitetssäkrat, för att säkerställa statistik och registrering av hur många barn ett familjehem har placerat hos sig.

En kvalitetssäker finansiering av adoptionsverksamheterna

Att adoptera är en fantastisk möjlighet att bli förälder, bilda familj och välkomna en ny medlem till familjen. Det är också en möjlighet och en ljusglimt för de barn som saknar familj, och som erbjuder dem en möjlighet att få en trygg och familjär uppväxt. Samtidigt är det viktigt att varje adoption alltid utgår från barnets bästa. Adoption är reglerat i lag och konventioner, och att ha säkra internationella adoptioner är viktigt. De adoptioner från Chile som ägde rum mellan 1970 och 1990, där barn tagits från sina föräldrar och adopterats bort mot deras vilja och kännedom, får inte upprepas. Staten måste så långt som möjligt garantera att varje adoption sker på ett lagligt och etiskt sätt.

Det adoptionsbidrag som kan sökas hos Försäkringskassan vid internationella adoptioner har varit oförändrat sedan 2001. Då bidraget infördes var det för att även hushåll med svag ekonomi skulle ha möjlighet att adoptera. Kostnaden för adoptioner har stigit markant de senaste åren och bidraget har inte följt med i samma utsträckning. Detta försämrar förutsättningarna för främst resurssvaga hushåll att adoptera, vilket blir tydligt i ISF-rapporten ”Att adoptera, en ekonomisk fråga” (2016:9), som visar på att det är de med hög inkomst som i huvudsak adopterar. Ett stärkt bidrag har en omfördelande effekt som gör att även hushåll med medelinkomst eller låg inkomst får en större möjlighet att adoptera.

Under de senaste åren har antalet adoptioner sjunkit markant. Mellan åren 2008 och 2018 har antalet internationella adoptioner minskat med ca 70 procent. Från 610 till 190 stycken, enligt statistik från Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF).

Minskningen av antalet förmedlade barn påverkar den ekonomiska situationen för de auktoriserade organisationer som arbetar med adoption. Detta riskerar att leda till att barnets bästa blir sekundärt för dessa organisationer, då beroendet av intäkter tar ett stort fokus för organisationens överlevnad, samt för att kunna behålla den kompetens som behövs. Sverigedemokraterna anser därför att regeringen bör se över hur en mer kvalitetssäker finansiering av adoptionsverksamheterna kan se ut.

Uppföljning av placerade barn

En rad studier har visat att placerade barn har höga överrisker, jämfört med jämnåriga, för att få allvarliga hälsoproblem även i vuxen ålder. Det kan vara såväl fysiska problem som psykiska hälsoproblem. Detsamma gäller för tidig död i vuxen ålder, inklusive självmord, även efter justeringar för socioekonomiska bakgrundsfaktorer. I en svensk nationell registerstudie handlade det om fyrfaldiga överrisker för suicid i ung vuxen ålder.

Ofta beror placerade barns skolmisslyckanden på den utsatthet de levt med, men även på luckor i skolgången och stress i kombination med låga förväntningar. Något som dock givit lovande resultat för dessa barn är de modeller för ett strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång som utvecklats i vissa kommuner och där man systematiskt följt upp barnens kunskapsnivå. Det finns forskning som visar att godkända skolresultat har en stor skyddande verkan för dessa barn. Regeringen bör därför överväga att inrätta en handlingsplan för att bättre kunna stödja och följa upp placerade barns skolresultat. Vidare bör regeringen överväga att ta fram en sådan handlings- och åtgärdsplan för uppföljning av tidigare placerade barn. Stöd och hjälp måste finnas även efter placeringens upphörande.

För barn och unga som är eller har varit placerade i samhällsvård är det av stor vikt att de får vuxenstöd både under och efter avslutad placering. Tryggheten och känslan av att ha någon att vända sig till för att få råd och stöd i vardagen både skyddar och förebygger risker. Barn och unga som någon gång varit placerade har ofta sämre förutsättningar att lyckas väl i vuxenlivet, både vad gäller arbete, bostad och att få en god hälsa och välmående. Barn och ungas rättigheter behöver förändras och förtydligas. Unga som ska ta steget in i vuxenvärlden kan behöva fortsatt stöd efter avslutad placering.

Förlängd familjehemsplacering vid studier

I dag har vårdnadshavare i en ”vanlig” familj försörjningsplikt till dess att barnet fyller 18 år, men om ungdomen studerar på gymnasienivå eller motsvarande kvarstår försörjningsplikten upp till 21-årsdagen. Unga som är familjehemsplacerade förlorar däremot ofta sitt familjehem vid fyllda 18 år, eftersom de då blir myndiga. För en del av dessa unga vuxna fungerar övergången bra, medan andra har mycket svårare att hantera separationen och förändringen när de ofrivilligt tvingas flytta från sitt ”hem”. Det är inte sällan unga som har en tuff barndom bakom sig, med separationer och trauman, och de har inte alltid ett eget skyddsnät att falla tillbaka på. Parallellt med eventuella studier på gymnasiet så ska de söka bostad och klara sig själva. Vi menar att unga som före 18-årsdagen har varit familjehemsplacerade ska få vara kvar i familjen efter myndighetsdagen om de själva önskar det, och till dess att de har slutfört sin gymnasieutbildning alternativt fyllt 21 år.

Reformering av LVU – mål och struktur

Det är nu mer än fem år sedan LVU-utredningen (SOU 2015:71) föreslog en ny lag om tvångsvård för barn och unga. De förslag som utredningen lämnade skulle stärka barnrättsperspektivet och ge en ökad rättssäkerhet för barn och unga, där barnets bästa stärks särskilt för dem som är i behov av samhällets vård eller tvångsvård. Regeringen bör se över möjligheten att reformera lagen om vård av unga där det särskilt betonas och

kompletteras med bestämmelser om att vården ska vara ändamålsenlig, trygg och säker. Det ska också förtydligas att vården ska präglas av kontinuitet, med tydliga mål och struktur. Vården bör också bedrivas i samverkan med andra berörda samhällsorgan.

Landets samhällsvårdsinstanser har länge uppmärksammat på missförhållanden och vanvård, vilket motiverar att ytterligare tillsyn bör tillämpas för barns, föräldrars och hela samhällets skull, samt för att motverka att missförhållanden fortsätter att förekomma i framtiden. Inspektioner bör inte bara göras då indikationer om problem i en verksamhet finns, utan som en åtgärd för att föregripa olägenheter i framtiden. Antalet inspektioner av HVB-, Sis-hem och LSS-boenden bör öka ytterligare.

Barn som avviker från boenden

Ibland försvinner barn från boenden och det finns många orsaker till att det sker. Det kan bero på missförhållanden såsom hot, kränkningar, våld och övergrepp. Det kan också bero på psykisk ohälsa eller att barnet saknar sin familj och sina vänner. Enligt studier har det visat sig att ju fler omplaceringar ett barn varit med om, desto större risk finns att barnet avviker från sin familjehemsplacering. Många förstår inte att de hamnar i en än värre situation när de lämnar sitt familjehem. Barn som varit försvunna vittnar om boende på gatan, sexuellt utnyttjande, våld och narkotika, och när de återfinns har de allt som oftast ett mycket stort vårdbehov.

Det är viktigt att samhället förebygger så att barn inte avviker från sin placering. Regeringen bör överväga att uppdra åt Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, tillsammans med Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) att samverka för att förebygga att barn avviker, men också för att dessa barn får stöd, skydd och den vård de behöver när de kommer tillbaka.

Våld i nära relation – ett stort samhälls- och folkhälsoproblem och ett brott mot mänskliga rättigheter

Proaktivt arbete

Det bästa sättet att undvika våld är att stävja det innan det utövas. Det proaktiva arbetet behöver lyftas in i alla samhällsinstanser så att arbetet med att förhindra våld ständigt pågår men också med att förhindra att våldet upprepas. Således behöver arbetet fokuseras på både förövare och offer och ha som syfte och mål att våld inte ska utövas. De lagändringar som genomförts kan till viss del förebygga att våld upprepas, men det är tveksamt om det träffar målet om att verkligen förebygga våld fullt ut. Det behövs tidiga insatser i det förebyggande arbetet om det ska ge de resultat vi avser att uppnå. Även Folkhälsomyndigheten delar bedömningen att dagens insatser i mångt och mycket är sekundärpreventiva, d.v.s. förebygger upprepning av redan inträffat våld. Folkhälso-myndigheten framhåller också, likt Sverigedemokraterna, att primärpreventiva insatser för att förebygga våld är viktiga. Sverigedemokraterna har dessutom under lång tid lyft problematiken kring såväl hedersrelaterat våld som kvinnors allt större utsatthet i stort.

Enligt Brottsförebyggande rådets statistik polisanmälades 23 200 fall av misshandel av kvinnor över 18 år under 2020. I 80 procent av fallen var kvinnan bekant med förövaren. Dessutom anmälades 1 530 fall av grov kvinnofridskränkning. Mörkertalet är dock stort eftersom en stor andel våldsutsatta aldrig anmäler de övergrepp som de utsätts för i den nära relationen. En uppskattning är att runt en fjärdedel av våldet i nära relationer polisanmäls.

Trots att Sverige toppar listorna över världens mest jämställda länder är mäns våld mot kvinnor fortsatt ett faktum. Varje år dödas flera kvinnor av män som de har eller har haft en parrelation med, och allt fler barn bevittnar våld i hemmet, vilket inte minst påverkar barnets psykiska välmående och positiva utveckling. Sverigedemokraterna menar att det proaktiva arbetet och de primärpreventiva åtgärderna måste intensifieras.

Handlingsplan för de som utsätts för våld i nära relation

Det är tydligt att samhällets skyddsnät kring den som utsätts för våld i nära relation saknar struktur, och det är ofta en lång kamp för den som väljer att bryta sig loss från ett destruktivt förhållande, kantat av såväl psykiskt som fysiskt våld. Många kvinnor vittnar om en tuff resa och samhällets skyddsnät har många brister. För den utsatta är det en livslång resa och kamp för att nå en vardag i frihet.

Samhället i stort behöver få en ökad förståelse och en ökad kunskap om våld i nära relationer, så att rätt stöd och hjälp finns att tillgå. Ingen ska mötas av att ”det var väl inte så farligt”. Det är därför av stor vikt dels att Sverige har ett aktivt arbete för att nå en nollvision, dels att det ska finnas en handlingsplan för de som utsätts för våld i nära relationer. Det bör finnas en tydlighet om ansvarsfördelning, styrning och samordning mellan socialtjänst, psykiatri, vård och eventuella ideella organisationer. Det behövs ett gediget nät som fångar upp den utsatta, så att ingen faller tillbaka i en destruktiv relation på grund av att samhället brister med att närvara och stötta den utsatta. Då den utsatta väljer att kontakta ansvarig myndighet bör en handlingsplan tas fram och den berörde ska få en kontaktperson till stöd och hjälp. Inte sällan finns det barn i relationen och det ska fästas särskild vikt och hänsyn vid barnet och barnets bästa.

Insatser för våldsutövare och brottsoffer

De som utsätter närstående för våld är en heterogen grupp. Det finns de med missbruksproblem och andra som behöver kvalificerad psykiatrisk vård. En del är, förutom sitt våldsutövande, väl fungerande personer i samhället, och andra utövar våld mot såväl andra som närstående. Utbudet av insatser mot den som utövar våld behöver därför vara mycket brett – alltifrån omhändertagande av Kriminalvården, rättspsykiatri eller andra myndigheter till någon form av kvalificerad vård- och behandlingsinsats. Ibland kan enklare samtalsstöd och andra insatser av mindre ingripande karaktär vara tillräckligt.

De modeller som används i Sverige i dag är ofta hämtade från andra länder eftersom forskning som rör insatser för våldsutövare görs i väldigt liten omfattning i Sverige. Socialstyrelsen har dock genomfört några analyser där resultat tyder på att flera av dessa program visar på försiktigt positivt resultat, även om svårigheter med hur man ska mäta effekterna av insatserna påpekas bl.a. i SOU 2015:55. Detta betyder att vi i dagsläget inte har en helhetsbild av hur behandlingen ser ut och fungerar och det finns olika idéer om vad som är verksamt i form av behandling. Hanteringen av våldsutövare i Sverige

har tidigare haft sin tyngdpunkt kring våld som ett brott, och har kretsat kring kriminalvård (SOU 2015:55). Därför är det angeläget att forskning genomförs och att det stöd och den vård som socialtjänsten ålagts bygger på evidensbaserade metoder.

Det finns även en risk för att behovet av kompetensutveckling underskattas. Bland de som arbetar med målgruppen våldsutövare ute i landet finns en stor efterfrågan på metodstöd och kunskapsutveckling. Arbetet ute i landet har till stora delar utvecklats genom engagerad personal som via kortare utbildningar, tillsammans med sina kommuner, på egen hand utvecklat metoder och arbetssätt. En samhällsfunktion som prioriterar, utvecklar och samordnar arbetet med insatser för våldsutövare är starkt efterfrågad. Det behövs därför en gemensam plattform för hur arbetet framöver ska kunna bedrivas på ett effektivare sätt än vad som görs i dag, i synnerhet om man på riktigt vill nå goda resultat. Även om vi har ett flertal organisationer och verksamheter som framgångsrikt arbetar med frågorna, så finns det fortsatt ett behov av en samordnad enhet. Det handlar inte bara om behandlingsmetoder, utan gäller även olika arbetssätt för att upptäcka våldet och tillvägagångssätt för att hantera ärenden där våld förekommer eller misstänks förekomma, och som behöver utredas och dokumenteras.

Med de lagändringar som ålagts socialtjänsten att följa ökar ansvaret i arbetet för att få personer som utsätter eller har utsatt någon annan för våld att ändra sitt beteende. Det är därför prioriterat och viktigt att personal ges rätt redskap och metoder och den kompetensutveckling som krävs för att på ett adekvat sätt kunna hantera komplexa och oroliga situationer. För att ett kunskapslyft bland personalen ska kunna tillgodoseas, men också för att det ska bli en likvärdig tillgång till olika metoder, utvecklade riktlinjer, vägledning och andra beskrivningar av hur socialtjänst och hälso- och sjukvård kan och bör arbeta med dessa frågor, anser vi att regeringen bör se över möjligheterna att inrätta ett nationellt kompetenscentrum med fokus på såväl våldsutövare som brottsoffret.

Hedersrelaterat våld och förtryck

De senaste decennierna har hedersrelaterat våld och förtryck etablerat sig som fenomen i Sverige. Dessvärre har det hedersrelaterade våldet ofta kommit att kategoriseras som ett generellt uttryck för kvinnoförtryck och vad som brukar kallas för mäns våld mot kvinnor. Att det hedersrelaterade våldet bara är en följd av redan rådande patriarkala strukturer är direkt felaktigt. Det som särskiljer hedersvåld från annat kvinnovåld är att det inte enbart rör sig om en make eller annan enskild person som står bakom våldet.

Vid hedersvåld agerar ofta ett helt kollektiv av landsmän, släkt m.fl. för att upprätthålla förtrycket tillsammans. De som lyckas bryta sig loss från hederskulturernas förtryck hamnar i en särskilt utsatt situation, då de ofta tvingas bryta med hela sitt tidigare liv. Det är därför viktigt att samhället kan erbjuda en noggrann uppföljning även efter att den första akuta fasen är avslutad. Socialtjänsten ska erbjuda en kontaktperson till den utsatta, som kan ge stöd och vägledning i uppbyggandet av ett nytt liv.

För att motverka ytterligare utbredning av det hedersrelaterade våldet och förtrycket behövs många åtgärder. Att de individer som kommer till vårt land har god kännedom om våra demokratiska grundläggande rättigheter är avgörande. Information ska vid inflyttning tillhandahållas så att inga tveksamheter råder om att våld och förtryck i hederns namn är olagligt i Sverige. Det är viktigt att individen introduceras i vår strävan efter ett jämställt samhälle och att samhällsstrukturer som förtrycker kvinnor inte accepteras. Det bör således vara en självklarhet att samtliga som väljer att bosätta sig i vårt

land följer rådande lagar och regler. Vidare behöver arbetet intensifieras med att nå ut med information till de individer som i dag lever i de parallella samhällen som präglas av hederskultur. Både till de som utsätts, eller riskerar att utsättas, och till de som utför handlingarna.

Personer som genom sin yrkesutövning kommer i kontakt med hederskultur ska inneha goda kunskaper om dess bakgrund och vilken roll den spelar i den aktuella kulturen. De måste känna till vad som särskiljer hedersnormer från de normer som utgör fundamentet för västvärldens samhällen och hur de kan identifieras. Dessa kunskaper är grundläggande för att på ett säkert sätt kunna hjälpa hederskulturens offer.

Rätten att besluta om utreseförbud

Socialstyrelsens rapport från mars 2020 visar att antalet kvinnor och flickor som har varit utsatta för könsstympning, sökt vård och fått en diagnoskod kopplad till könsstympning inom öppen respektive slutna specialist- eller förlossningsvård har ökat stadigt mellan 2012 och 2018. Sammantaget handlar det om runt 5 000 kvinnor. Kvinnlig könsstympning är ett allvarligt hälsoproblem för flickor och kvinnor på grund av de medicinska riskerna med ingreppet. Könsstympning medför ofta svåra förlossningar, med stora risker för både modern och barnet.

Risken för att personer som är bosatta i Sverige ska utsättas för hedersrelaterat förtryck utomlands är särskilt stor för barn och unga. Vissa barn kan skickas till ett annat land för s.k. uppfostringsresor, och andra sänds utomlands för att könsstympas, bli bortgifta eller i extrema fall mördas.

Det pågår arbete på många olika håll för att stävja förekomsten av könsstympning, tvångsäktenskap och andra fysiska och psykiska övergrepp. Regeringen bör se över förslaget om att socialnämnden ges rätt att besluta om utreseförbud om det är nödvändigt för att skydda ett barn från könsstympning, tvångsäktenskap eller liknande övergrepp i utlandet.

Oanmälda hembesök

Socialtjänstlagen bör ändras så att kommuner vid behov ska kunna göra regelbundna, oanmälda hembesök hos den som mottar försörjningsstöd. Detta är viktigt, inte bara för att upptäcka eventuellt bidragsfusk eller felaktiga utbetalningar utan också för att på ett tidigt stadium fånga upp barn som riskerar att fara illa. Det är också förhållandevis vanligt förekommande att flera personer vistas och bor på samma adress men är folkbokförda på en annan för att kringgå lagen. Sådant skulle också uppdagas om oanmälda hembesök genomfördes.

Carina Ståhl Herrstedt (SD)

Carita Boulwén (SD)

Mona Olin (SD)

Angelica Lundberg (SD)

Leonid Yurkovskiy (SD)

Linda Lindberg (SD)